

УДК 005.823 351.9 338.43 005.342

М. М. Сахацький,
аспірант, Одеський державний аграрний університет
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-0258-9723>

DOI: 10.32702/2306-6792.2024.16.177

ПРІОРИТЕТИ ДЕРЖАВНОЇ РЕГУЛЯТОРНОЇ ПОЛІТИКИ З УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ АГРАРНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

М. Sakhatskyi,
Postgraduate student, Odessa State Agrarian University

PRIORITIES OF STATE REGULATORY POLICY FOR MANAGEMENT OF AGRICULTURAL BUSINESS DEVELOPMENT

У статті встановлено, що систему пріоритетів державної регуляторної політики з управління розвитком аграрного підприємництва в сучасних умовах формують конституційні, правові та стратегічні компоненти. Обґрунтовано, що першим пріоритетом Національної економічної стратегії на період до 2030 року слід визнавати напрям "Якість життя", що відповідає положенням Конституції України та визнає людину найвищою соціальною цінністю. Аргументовано необхідність доповнення Національної економічної стратегії на період до 2030 року напрямом "Розвиток військово-промислового комплексу та Збройних сил України" в якості другого пріоритету, що забезпечує суверенітет і територіальну цілісність країни. Сформульовано рекомендації стосовно визнання третім пріоритетом Стратегії напрям "Підприємництво (розвиток підприємництва)", що орієнтує розвиток економіки на створення можливостей для українців як підприємців та інвесторів, безпосередньо впливає на повноцінність та своєчасність виконання інших напрямів Стратегії. Обґрунтовано, що четвертим пріоритетом Стратегії слід визнати напрям "Агропромисловий сектор та харчова промисловість" згідно його значущості в забезпеченні продовольчої безпеки країни й світу, вагомості в зовнішньоекономічній діяльності, можливості збереження та розвитку сільської поселенської мережі, перспективності нарощування ресурсного потенціалу галузі та масштабування її економіко-соціально-екологічних здобутків.

The article examines the priorities of the state regulatory policy on managing the development of agrarian entrepreneurship. It was established that the system of priorities of the state regulatory policy for managing the development of agrarian entrepreneurship in modern conditions is formed by constitutional, legal and strategic components. It was revealed that the National Economic Strategy for the period until 2030 defines the current strategic priorities of the state regulatory policy in the following directions: agro-industrial sector and food industry, regional development; entrepreneurship (entrepreneurship development). Achieving the priorities of the state regulatory policy on managing the development of agrarian entrepreneurship allows to encourage the attraction of investments in the agricultural sector, to stimulate the export of agricultural goods and services, to improve the quality of life of people in rural areas, to maintain the fertility of agricultural lands, to increase the production of value-added products, to increase the yield of agricultural crops, use incentive mechanisms for the development of the agro-industrial sector. It is substantiated that the first priority of the National Economic Strategy for the period until 2030 should be the direction "Quality of life", which corresponds to the provisions of the Constitution of Ukraine and recognizes a person as the highest social value. The need to supplement the National Economic Strategy for the period until 2030 with the direction "Development of the military-industrial complex and the Armed Forces of Ukraine" as the second priority, which ensures

the sovereignty and territorial integrity of the country, is argued. Recommendations were formulated regarding the recognition of the third priority of the Strategy as the direction "Entrepreneurship (entrepreneurship development)", which focuses the development of the economy on creating opportunities for Ukrainians as entrepreneurs and investors, which directly affects the completeness and timeliness of the implementation of other areas of the Strategy. It is justified that the fourth priority of the Strategy should be recognized as the direction "Agro-industrial sector and food industry" in accordance with its importance in ensuring food security of the country and the world, importance in foreign economic activity, the possibility of preserving and developing the rural settlement network, prospects for increasing the resource potential of the industry and scaling its economic socio-ecological achievements.

Ключові слова: пріоритет, управління, аграрне підприємництво, регуляторна політика, стратегія, напрям розвитку економіки.

Key words: priority, management, agrarian entrepreneurship, regulatory policy, strategy, direction of economic development.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Актуальність дослідження пріоритетів державної регуляторної політики з управління розвитком аграрного підприємництва спричинюється його масштабністю, багатофункціональністю, багатомірністю та різноплановістю, що потребує від управлінського суб'єкта адекватного організаційно-регуляторного забезпечення здійснюваних інституціональних трансформацій, покликаних гарантувати продовольчу безпеку країни, нарощувати валютні надходження до державного бюджету, зберігати сільську поселенську мережу, інтегрувати аграрний сектор в європейський економічний простір за його стандартами та вимогами, підтримувати екологічну рівновагу та розвиток біологічного різноманіття на територіях ведення сільськогосподарського виробництва. Посилює нагальність у визначенні таких пріоритетів низка загроз, які породжує широкомасштабна війна проти України, що розв'язана агресивним окупантом з боку Російської Федерації, прискорення гонки озброєнь та небезпека світового ядерного колапсу, негативний тренд соціально-демографічних та економічних втрат сільських територіальних громад, інтенсивне поширення інфекційних захворювань у формі надзвичайно небезпечних для життя людей світових епідемій, порушення інформаційного простору на основі використання генеративного штучного інтелекту, загострення екологічних проблем глобального виміру.

Проведене дослідження здійснювалися у відповідності до плану науково-дослідних робіт Одеського державного аграрного університету за темою: "Забезпечення соціо-еколого-економічного розвитку агропромислового виробництва та сільських територій на засадах інноваційного менеджменту та маркетингу (державний реєстраційний номер 0121U109628)".

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

В наукових працях як вітчизняних, так і зарубіжних фахівців проблема визначення пріоритетів державної регуляторної політики з управління розвитком аграрного підприємництва висвітлюється досить різнопланово — і в цілому, і в розрізі її окремих компонентів. Так, Лівінський А. І. конкретизує дослідження державного регулювання аграрного виробництва та реалізації органічної продукції через її сертифікацію — документальне підтвердження стосовно відповідності цієї продукції певним нормативним вимогам [1, с. 167—173]. Крюкова І. О. та Степаненко С. В. висвітлюють ефективність вітчизняного аграрного підприємства з позицій пріоритетів сталого розвитку, де фокусуються на необхідності збалансувати нинішнє задоволення потреб людей та інтереси їх майбутніх поколінь в безпечному і здоровому довіллі [2, с. 3—12].

Різнобічність підходів в частині досліджень розвитку підприємництва демонструють праці таких вчених, як: Мацібора Т. В. [3, с. 50—55], Полякова О. Ю., Хаустова В. Є., Леванда О. М. [4, с. 229—250], Лупенко Ю. О., Малік М. Й., Булав

ка О.Г. [5], Красноручський О.О., Міненко С.І. [6, с. 18—23], Шпикуляк О.Г., Малік М.Й. [7, с. 73—82], Васюта В., Чорновол Н., Горбунова М. [8, с. 130—137], Ареф'єв С. О., Ганущак-Єфіменко Л. М. [9, с. 86—93], Проданова Л. В., Котляревський О. В. [10], Васюта В., Житник О. [11], Красота О. В., Кір'єв І. С. [12], Чуприна Л.В., Юзовицька С.А. [13], Лагодієнко Н.В., Лагодієнко В.В. [14, с. 265—281], Сахацький М.П., Запша Г.М. [15] та інших науковців. Ними створений досить надійний теоретико-методологічний фундамент для дослідництва підприємництва в аграрному секторі. Проте серед точок зору вчених і практиків щодо пріоритетів державної регуляторної політики з управління розвитком аграрного підприємництва має місце суперечність, що посилюється через турбулентність динамічних змін як оточуючого, так і внутрішнього середовища аграрних ринкових суб'єктів, внаслідок чого актуалізується потреба проведення даного дослідження.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ (ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ)

Ціль проведеного дослідження полягає в узагальненні існуючих підходів та обґрунтуванні теоретико-методичних положень та розробці науково-прикладних рекомендацій щодо визначення пріоритетів державної регуляторної політики з управління розвитком аграрного підприємництва.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Дослідженнями встановлено, що систему пріоритетів державної регуляторної політики з управління розвитком аграрного підприємництва в сучасних умовах формують конституційні, правові та стратегічні компоненти. При цьому конституційні пріоритети безпосередньо визначає Конституція України. Вона цілком конкретно формує загальну вихідну базу державної регуляторної політики з управління розвитком аграрного підприємництва, яка покликана забезпечувати, зокрема, достатній життєвий рівень людини для себе і своєї сім'ї, що включає вирішення питань щодо наявності і доступності їжі, одягу, житла (стаття 48) [16].

Правові пріоритети системи державної регуляторної політики з управління розвитком аграрного підприємництва визначаються чинним Господарським кодексом України, положення якого мають прикладний нормативно-правовий характер. Пріоритети тут наводяться в статтях, що розкривають підприємництво як вид господарської діяльності, свободу

підприємницької діяльності, принципи підприємницької діяльності, організаційні форми підприємництва, право найму працівників і соціальні гарантії щодо використання їх праці, загальні гарантії прав підприємців, державну підтримку підприємництва [17].

Стратегічні пріоритети державної регуляторної політики з управління розвитком аграрного підприємництва визначаються Національною економічною стратегією на період до 2030 року (Стратегія). Ця Стратегія встановлює 20 напрямів економічного розвитку, які визнає ключовими [18]. З них безпосередньо стратегічними пріоритетами з управління розвитком аграрного підприємництва слід визнати:

- агропромисловий сектор та харчова промисловість;
- регіональний розвиток;
- підприємництво (розвиток підприємництва) [18].

За напрямом "Агропромисловий сектор та харчова промисловість" очікуваним результатом постає досягнення пріоритетів державної регуляторної політики з управління розвитком аграрного підприємництва, що дозволяє: залучати та стимулювати в аграрний сектор інвестиції, стимулювати експорт аграрних товарів та послуг, покращувати сільський розвиток та підвищувати якість життя в сільській місцевості, зберігати якість та кількість сільськогосподарських земель, збільшувати обсяги виробництва продукції з доданою вартістю, підвищувати урожайність сільськогосподарських культур, системно використовувати стимулюючі інструменти для розвитку агропромислового сектору та харчової промисловості [18]. Загалом стратегічні пріоритети державної аграрної політики покликані забезпечувати висхідний рух агропромислового сектору в цільній єдності з розвитком регіонів та активізацією підприємницької діяльності.

Поділяючи виокремлені пріоритети державної регуляторної політики з управління розвитком аграрного підприємництва згідно стратегічних цілей, варто вказати на спірність завдання, що стосується зменшення обсягів тінювого вилову за рахунок прийняття заборони промислового рибного вилову [18]. Саме таким чином постає одне із завдань в шляху розроблення та впровадження заходів щодо відновлення розвитку аквакультури в Україні стратегічної цілі збалансування виробництва високо— та низько-маржинальних продуктів Національної економічної стратегії на період до 2030 року. Таку постановку завдання, вважаємо, слід суттєво скорегувати, бо заборона

промислового рибного вилову буде не зменшувати, а збільшувати обсяги тіньового вилову.

Адже ринковий попиті на рибну продукцію від такої заборони не зникає, а його задоволення, за відсутності дозволеного промислового вилову, буде лише стимулювати тіньовий вилов. Тому наведене завдання варто подати в редакції: "Зменшення обсягів тіньового вилову за рахунок прийняття заходів, що сприятимуть масштабуванню рибних ресурсів та нарощуванню обсягів промислового рибного вилову". Для уникнення проблеми збіднення рибних ресурсів важливо, щоб нарощування їх обсягів випереджало збільшення промислового рибного вилову.

Візія стратегічного напрямку "Регіональний розвиток" передбачає, що кожен регіон України спроможний самостійно виявити, реалізувати та примножити власний потенціал для забезпечення гідного життя людей, що проживають на його території [18]. Пріоритетами державної регуляторної політики з управління розвитком аграрного підприємництва за вказаним напрямом є стратегічні цілі:

- забезпечення ефективного планування регіонального розвитку;
- підвищення інституційної спроможності місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування та агенцій регіонального розвитку для ефективного забезпечення розвитку регіонів і територіальних громад;
- забезпечення ефективного фінансування регіонального розвитку [18].

Візія стратегічного напрямку "Підприємництво (розвиток підприємництва)" передбачає, що Україна являє собою найкраще місце для реалізації підприємницького потенціалу та втілення ідей [18]. Пріоритетами державної регуляторної політики з управління розвитком аграрного підприємництва за вказаним напрямом є стратегічні цілі, перелік яких передбачає:

- забезпечення ефективної державної політики з розвитку підприємництва;
- стимулювання розвитку підприємницької культури та компетенцій; створення умов для підвищення рівня доступу підприємств до фінансів за рахунок комплексу організаційно-економічних заходів;
- створення умов для підвищення рівня доступу підприємств до ринків за рахунок комплексу організаційно-економічних та маркетингових заходів;
- стимулювання розвитку інновацій за рахунок комплексу організаційно-економічних заходів [18].

Згідно Стратегії, розвиток агропромислового сектора та харчової промисловості, регіонів та підприємництва посилюють інші ключові напрями національного господарського комплексу, зокрема:

- макроекономічна політика;
- верховенство права;
- регуляторне середовище;
- управління державною та комунальною власністю;
- міжнародна економічна політика і торгівля;
- репутація (розвиток репутації);
- інвестиційна привабливість;
- інформаційно-комунікаційні технології;
- промисловість;
- енергетика;
- видобувна промисловість;
- транспорт та інфраструктура;
- креативні індустрії та індустрія гостинності;
- сфера послуг;
- цифрова економіка;
- культурно-ціннісна трансформація України;
- якість життя [18].

По кожному із них в Стратегії визначаються свої стратегічні цілі, шляхи їх досягнення, основні завдання та цільові індикатори. Таким чином забезпечується збалансованість та цілісність господарського комплексу, розвиток якого передбачає на період до 2030 року загальне підвищення рівня добробуту населення країни. Позитивно оцінюючи довгостроковий характер Стратегії національного економічного розвитку слід вказати на те, що практика її втілення та життєві реалії сьогодення показують необхідність певного структурно-цільового корегування цього державницького акту.

Так, Стратегія містить 20 напрямів і кожний із них визнається ключовим. При цьому термін "ключовий" трактується як головний, вирішальний [19, с. 435]. В контексті Стратегії це відповідає пріоритетності, що за своїм сутнісним змістом віддзеркалює першість та/або переважне значення. Оскільки всі 20 напрямів не можуть бути головним й першими, то варто провести їх диференціацію на предмет пріоритетності.

Першим пріоритетом слід визнати напрям "Якість життя", який в Стратегії має порядковий номер 20. Проте ця позиція серед всіх наведених займає останнє місце, що не відповідає положенням Конституції України, яка визнає людину найвищою соціальною цінністю. Оскільки економічна візія Стратегії також фо-

кусується на тому, що громадяни України повинні набути високого рівня добробуту, то цілком логічно напрям "Якість життя" з останньої перенести на першу позицію. Тим самим Стратегією визнається пріоритетність інтересів людини, серед яких продовольча компонента є першочерговою.

Другий пріоритет повинен гарантувати стабільність високої якості життя населення України, можливість забезпечити його продовольчу безпеку, а відтак передбачати надійний захист суверенітету і територіальної цілісності країни. Проте національний військово-промисловий комплекс та Збройні сили України, в якості одного із пріоритетів економічного розвитку, не знайшли свого відображення в Стратегії. При тому, що затверджувалася Стратегія постановою Кабінету Міністрів України від 3 березня 2021 р., в час, коли на території України велися реальні бойові дії з регулярними військами Російської Федерації.

Тому Стратегію необхідно доповнити напрямом "Розвиток військово-промислового комплексу та Збройних сил України", який визнати її другим пріоритетом з його відповідним наповненням згідно уніфікованої структури — визначенням візії та стратегічних цілей, системним аналізом здійснюваної в цій сфері політики, узагальнюючими висновками існуючого стану та ключовими аспектами, викликами і бар'єрами на шляху досягнення стратегічних цілей, шляхами досягнення кожної стратегічної цілі та конкретними завданнями, що належить для цього виконати, цільовими індикаторами на 2030 рік стосовно кожної стратегічної цілі, й зрештою — очікуваними результатами за вказаним напрямом. Об'єктивність розробки і реалізації напрямку "Розвиток військово-промислового комплексу та Збройних сил України" витікає з необхідності гарантувати продовольчу безпеку, суверенітет та територіальну цілісність країни власними національними збройними силами і не залежати від можливостей, цілей і хотінь інших держав-партнерів.

Третім пріоритетом повинен набути напрям, який в нинішній Стратегії знаходиться під номером 17 — "Підприємництво (розвиток підприємництва)". Тим самим на чільну позицію виводиться напрям, що безпосередньо стосується власне мети Стратегії — створення можливостей для українців як громадян, українців як підприємців та інвесторів [18]. Адже реалізація візії цього напрямку: "Україна — найкраще місце для реалізації підприємницького потенціалу та втілення ідей" [18], безпосередньо стосується аграрного сектора, значною

мірою забезпечує повноцінність і своєчасність виконання як вказаних в Стратегії напрямів, так і тих, що залишилися поза її увагою.

Четвертим пріоритетом повинен набути напрям, який в нинішній Стратегії знаходиться в середній позиції під номером 9 — "Агропромисловий сектор та харчова промисловість". Виведення аграрного сектору на лідерські позиції в Стратегії серед інших галузей пояснюється:

— значущістю в забезпеченні продовольчої безпеки країни й світу;

— вагомістю в зовнішньоекономічній діяльності та надходженні іноземної валюти до бюджету країни та її господарюючих суб'єктів;

— можливістю збереження та розвитку сільської поселенської мережі в якості першоджерела Української нації;

— перспективністю подальшого нарощування ресурсного потенціалу галузі та масштабування її економіко-соціально-екологічних здобутків.

Виокремлення вказаних пріоритетів дозволяє сконцентрувати обмежені ресурси (людські, енергетичні, фінансово-кредитні, матеріальні, техніко-технологічні тощо) на вирішальних для економічного розвитку національного господарського комплексу напрямах та буде слугувати своєрідним пускачем висхідного руху як для вказаних в Стратегії напрямів, так і для інших галузей господарського комплексу країни й сфер життєдіяльності суспільства.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

1. Встановлено, що систему пріоритетів державної регуляторної політики з управління розвитком аграрного підприємництва в сучасних умовах формують конституційні, правові та стратегічні компоненти. Безпосередньо стратегічними пріоритетами з управління розвитком аграрного підприємництва слід визнати напрями: агропромисловий сектор та харчова промисловість; регіональний розвиток; підприємництво. 2. Обґрунтовано, що першим пріоритетом Національної економічної стратегії на період до 2030 року слід визнавати напрям "Якість життя", що відповідає положенням Конституції України та визнає людину найвищою соціальною цінністю. 3. Аргументовано необхідність доповнення Стратегії напрямом "Розвиток військово-промислового комплексу та Збройних сил України" в якості другого пріоритету, що забезпечує суверенітет і територіальну цілісність країни. 4. Сформульовано рекомендації стосовно визнання третім пріоритетом Стратегії напрям "Підприємництво (розвиток підприємництва)",

що орієнтує на створення можливостей для українців як підприємців та інвесторів, безпосередньо впливає на повноцінність та своєчасність виконання інших напрямів Стратегії. 5. Обґрунтовано, що четвертим пріоритетом Стратегії слід визнати напрям "Агропромисловий сектор та харчова промисловість" згідно його значущості в забезпеченні продовольчої безпеки країни й світу, вагомості в зовнішньоекономічній діяльності, можливості збереження та розвитку сільської поселенської мережі, перспективності нарощування ресурсного потенціалу галузі та масштабування її економіко-соціально-екологічних здобутків. 6. Перспективи подальших розвідок у даному напрямі полягають у доповненні Стратегії за напрямом "Агропромисловий сектор та харчова промисловість" в частині шляхи досягнення стратегічної цілі "Забезпечення розвитку аграрної освіти і науки" завданням, що передбачає задоволення аграрними закладами вищої освіти потреб стейкхолдерів в підготовці компетентних менеджерів та маркетологів для аграрного сектора економіки.

Література:

1. Лівінський А. І. Державне регулювання, сертифікація виробництва та реалізація органічної продукції в Україні. Бізнес Інформ. 2020. №6. С. 167—173.
2. Крюкова І. О., Степаненко С. В. Ефективність вітчизняного агробізнесу у призмі пріоритетів сталого розвитку. Агросвіт. 2022. № 9—10. С. 3—12.
3. Мацібора Т. В. Оцінка інвестиційної привабливості продукції сільгосп підприємств. Економіка АПК. 2019. №. 1. С. 50—55.
4. Полякова О. Ю., Хаустова В. Є., Леванда О. М. Аналіз проблем і тенденцій розвитку сільських територій України Бізнес Інформ. 2020. №. 4. С. 229—250.
5. Лупенко Ю. О., Малік М. Й., Булавка О. Г. Стратегічні напрями сталого розвитку сільських територій на період до 2030 року: монографія. Київ: ННЦ "ІАЕ". 2020. 60 с.
6. Красноручський О.О., Міненко С.І. Побудова комплексного механізму управління конкурентоспроможністю аграрного підприємства в умовах еволюції ринкових відносин. Актуальні проблеми інноваційної економіки. 2020. № 3. С. 18—23.
7. Шпикуляк О.Г., Малік М.Й. Інституціональний аналіз розвитку підприємництва в аграрному секторі економіки: методичний аспект. Економіка АПК. 2019. №6. С. 73—82.
8. Васюта В., Чорновол Н., Горбунова М. Роль підприємництва в розвитку національної економіки. Галицький економічний часопис. 2022. Вип. 78—79, № 5—6, С. 130—137.
9. Ареф'єв С. О., Ганущак-Єфіменко Л. М. Підприємницька діяльність як передумова розвитку компетенцій в період економіки знань. Конкурентоспроможність підприємств у міжнародному цифровому просторі: монографія / за ред. Ареф'євої О. В. К.: ФОП Маслаков. 2019. С. 86—93.
10. Проданова Л. В., Котляревський О. В. Мотиваційний механізм розвитку підприємницької діяльності в економіці України: монографія. Черкаси: Видавець Пономаренко Р.В. 2019. 240 с.
11. Васюта В., Житник О. Особливості діяльності середнього та малого бізнесу в умовах пандемії COVID-19. Економіка та суспільство. 2021. № 33. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-33-40> (дата звернення: 29.05.2024).
12. Красота О. В., Кір'єв І. С. Особливості розвитку малого підприємництва в умовах порушення макроекономічної стабільності. Ефективна економіка. 2021. № 2. URL: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/2_2021/100.pdf (дата звернення: 29.05.2024).
13. Чуприна Л.В., Юзовицька С.А. Світовий досвід розвитку малого підприємництва та його використання в Україні. Інфраструктура ринку. Економіка та управління підприємствами. 2019. Випуск 32. С. 264—269. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2019/32_2019_ukr/41.pdf (дата звернення: 29.05.2024).
14. Лагодієнко Н.В., Лагодієнко В.В. Оцінка економічної складової сталого розвитку аграрного виробництва в умовах відкритості національної економіки. Український журнал прикладної економіки. 2019. Том 4. № 4. С. 265—281.
15. Сахацький М.П., Запша Г.М. Розвиток маркетингу інновацій суб'єктами господарювання аграрного сектора економіки. Економіка та суспільство. 2021. № 30. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/659> (дата звернення: 29.05.2024).
16. Конституція України: Відомості Верховної Ради України, 1996, № 30, ст. 141. Дата оновлення: 01.01.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 29.05.2024).
17. Господарський кодекс України: Відомості Верховної Ради України, 2003, № 18, № 19—20, № 21—22, ст. 144. Дата оновлення: 08.03.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text> (дата звернення: 29.05.2024).
18. Національна економічна стратегія на період до 2030 року. Постанова Кабінету

Міністрів України від 03.03.2021 р. № 179. Дата оновлення: 04.05.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/179-2021-%D0%BF#Text> (дата звернення: 29.05.2024).

19. Бусел В.Т. Великий тлумачний словник сучасної української мови. К.: Ірпінь: ВТФ "Перун", 2004. 1428 с.

References:

1. Livinskyi, A.I. (2020), "State regulation, production certification and sale of organic products in Ukrain", *Biznes Inform*, vol. 6. pp. 167—173.
2. Kriukova, I.O. and Stepanenko, S.V. (2022), "Efficiency of domestic agrobusiness in prisms of priorities of sustainable development", *Ahrosvit*, vol. 9—10, pp. 3—12.
3. Matsibora T.V. (2019), "Assessment of the investment attractiveness of products of agricultural enterprises", *Ekonomika APK*, vol. 1, pp. 50—55.
4. Poliakova, O.Yu., Khaustova, V.Ye. and Levanda, O.M. (2020), "Analysis of problems and trends in the development of rural areas of Ukraine", *Biznes Inform*, vol. 4, pp. 229—250.
5. Lupenko, Yu.O., Malik, M.I. and Bulavka, O.H. (2020), *Stratehichni napriamy staloho rozvytku silskykh terytorii na period do 2030 roku* [Strategic directions of sustainable development of rural areas until 2030], NNTs "IAE", Kyiv, Ukraine.
6. Krasnorutskyi, O.O. and Minenko, S.I. (2020), "Building a complex mechanism for managing the competitiveness of an agrarian enterprise in the conditions of the evolution of market relations", *Aktualni problemy innovatsiinoi ekonomiky*, vol. 3, pp. 18—23.
7. Shpykuliak, O.H. and Malik, M.I. (2019), "Institutional analysis of the development of entrepreneurship in the agrarian sector of the economy: methodological aspect", *Ekonomika APK*, vol. 6, pp. 73—82.
8. Vasiuta, V. Chornovol, N. and Horbunova, M. (2022), "The role of entrepreneurship in the development of the national economy", *Halytskyi ekonomichnyi chasopys*, vyp. 78—79, vol. 5—6, pp. 130—137.
9. Arefiev, S.O. and Hanushchak-Yefimenko, L.M. (2019), *Pidpriemnytska diialnist yak peredumova rozvytku kompetentsii v period ekonomiky znan. Konkurentospromozhnist pidpriemstv u mizhnarodnomu tsyfrovomu prostori* [Entrepreneurial activity as a prerequisite for the development of competencies in the period of the knowledge economy. Competitiveness of enterprises in the international digital space], FOP Maslakov, Kyiv, Ukraine.
10. Prodanova, L.V. and Kotliarevskyi, O.V. (2019), *Motyvatsiyni mekhanizm rozvytku pidpriemnytskoi diialnosti v ekonomitsi Ukrainy* [The motivational mechanism for the development of entrepreneurial activity in the economy of Ukraine], Vydavets Ponomarenko R.V., Cherkasy, Ukraine.
11. Vasiuta, V., and Zhytnyk, O. (2021). "Features of the activity of medium and small businesses in the conditions of the COVID-19 pandemic", *Ekonomika ta suspilstvo*, [Online], vol. 33, available at: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-33-40> (Accessed 29 May 2024).
12. Krasota, O.V. and Kiriev, I.S. (2021), "Peculiarities of small business development in the conditions of disruption of macroeconomic stability", *Efektivna ekonomika*, vol. 2. http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/2_2021/100.pdf.
13. Chupryna, L.V. and Yuzovyska, S.A. (2019), "World experience of small business development and its use in Ukraine", *Infrastruktura rynku. Ekonomika ta upravlinnia pidpriemstvamy*, [Online], vol. 32, available at: http://www.market-infr.od.ua/journals/2019/32_2019_ukr/41.pdf (Accessed 29 May 2024).
14. Lahodiienko, N.V. and Lahodiienko, V.V. (2019), "Assessment of the economic component of sustainable development of agricultural production in conditions of openness of the national economy", *Ukrainskyi zhurnal prykladnoi ekonomiky*, vol. 4, no. 4, pp. 265—281.
15. Sakhatskyi, M.P. and Zapsha, H.M. (2021), "Development of innovation marketing by business entities of the agrarian sector of the economy", *Ekonomika ta suspilstvo*, [Online], vol. 30, available at: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/659> (Accessed 29 May 2024).
16. The Verkhovna Rada of Ukraine (1996), "Constitution of Ukraine", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (Accessed 29 May 2024).
17. The Verkhovna Rada of Ukraine (2003), "Economic Code of Ukraine", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (Accessed 29 May 2024).
18. Cabinet of Ministers of Ukraine (2021), Resolution "National economic strategy for the period until 2030", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/179-2021-%D0%BF#> (Accessed 29 May 2024).
19. Busel, V.T. *Velykyi tлумачnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoi movy* [A large explanatory dictionary of the modern Ukrainian language], VTF "Perun", Kyiv, Irpin, Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 06.08.2024 р.